

Атаманчук Н. М. Вплив телебачення на свідомість та психіку студентської молоді / Н. М. Атаманчук // III Всеукраїнська науково-практична конференція «Психолого-педагогічні та політичні проблеми у трансформаційних процесах українського суспільства» Матеріали конф. – Кременчук: КрНУ, 2016. – С. 143-146.

ВПЛИВ ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА СВІДОМІСТЬ ТА ПСИХІКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Усе більше уваги громадськість та науковці приділяють актуальній і болючій для українського суспільства проблемі негативного впливу засобів масової інформації (і в першу чергу телебачення) на підростаюче покоління. Сучасне вітчизняне телебачення має могутню силу впливу на свідомість молодих людей, є необхідним елементом повсякденного життя, важливим джерелом інформації, здатним переконувати реципієнта, формує розуміння світу, визначає ціннісні орієнтації, стиль життя молодої людини, контролює усю нашу культуру.

Актуальність дослідження обраної проблеми полягає в тому, що телебачення виступає одним з найважливіших та наймогутніших стратегічних засобів становлення особистості.

Метою статті є з'ясування проблем, пов'язаних з надмірним захопленням студентською молоддю телебаченням, впливом його на свідомість та психіку, формуванням викривленого бачення життєвих цінностей, порушення фізіологічних процесів, що відбуваються у молодому організмі.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Питання про те, як телебачення впливає на розвиток особистості вивчали: Петрунько О., Снігульська В., Чорна Л. та інші., проблеми пов'язані із загрозою психічному здоров'ю особистості через телебачення досліджували О. Артемонова, Л. Гвозденко, З. Кекелідзе, Н. Полька, Н. Яцковська та інші., соціально-психологічні наслідки впливу телебачення досліджували М. Андрющенко, Н. Богомолова, А. Допіра, В. Моляко, Д. Райгородський, Н. Темех, Г. Черненко та інші.

Так, вплив телебачення на розвиток духовності молоді вивчала Н. Темех. Дослідниця упевнена, що духовний розвиток особистості – це багаторічний процес, зміст і форми якого залежать від закономірностей вікового розвитку, динаміки умов життя і діяльності, від впливу сім'ї, навчального чи виробничого колективу, телебачення та інших засобів масової інформації тощо. Телебачення в цьому процесі посідає неабияке місце. На жаль, інформаційний простір України заповнений безнаціональною, переважно чужомовною, агресивною, насильницькою, порнографічною „масовою культурою”[1].

М. Андрющенко стверджувала, що Україні потрібне прогресивне і якісне національне телебачення. Вона впевнена, слід створювати позитивний імідж українського телебачення – не провінційного, вторинного, а справжнього мистецького явища європейського рівня, здатного відображати складні реалії державостановлення та загалом сучасного світу. Телевізійні програми і передачі мають активно включати функцію виховання, без якої телебачення втрачає свою соціальну і стратегічну роль у національному інформаційному просторі [1].

Аналіз літератури з даної проблеми показав, що ставлення до впливу телебачення на людину завжди було неоднозначним. Поряд із науковою і пізнавальною інформацією домінує обсяг подачі примітивної і розважальної, що веде до негативних наслідків. Телебачення створило такий тип образів, які легко споживаються. Це величезний потік штампів, який має гіпнотичну дію та формує сурогат мислення, хибні стереотипи поведінки, гальмує творчу активність.

Сучасне телебачення провокує агресію в поведінці молоді. Зазвичай глядачі імітують екранні моделі поведінки в повсякденному міжособистісному спілкуванні. І якщо ці моделі соціально схвалені у суспільстві, то можна вести мову про позитивний освітньо-виховний аспект масової культури, якщо ж ні, то про негативний контекст телебачення та інших

засобів масової комунікації, розвиток яких розширив можливості культурного обміну, що в свою чергу викликало появу соціально-психологічного феномену масової культури [2].

Методика та організація дослідження. Дослідження було проведено у 2016 році на базі природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. В ньому брали участь 62 студенти I курсу стаціонарного відділення.

З метою з'ясування життєвої позиції студентства по відношенню до телебачення, нами було проведено опитування у формі анкетування. Опитувальник включав питання, що стосувалися кількості часу проведеного за телевізором, яким передачам надаються переваги, прояву емоцій під час перегляду телевізійних програм, відмови від харчування та сну заради телевізора, нехтування інтересами рідних, близьких і друзів заради телебачення, роздратованістю через те, що хтось або щось не дає змоги користуватись телевізором, виникнення почуттів, коли на екрані демонструють насильство.

Результати дослідження та їх обговорення. Проаналізуємо результати опитування.

На питання *“Скільки часу Ви проводите за телевізором?”* отримано такі відповіді: “у робочі дні” – зовсім не дивляться телевізор 27% досліджуваних, 30 хв. – 3% студентів, 1-2 год. – 29% студентів, 2-3 год. – 12% студентів, 3-4 год. – 19% студентів, більше 5 год. – 3% студентів; “у вихідний день” – зовсім не дивляться телевізор 8% студентів, 30 хв. – 3% студентів, 1-2 год. – 27% студентів, 3-4 год. – 27% студентів, 5-6 год. – 23% студентів, більше 7 год. – 12% студентів. Як бачимо, “у робочі дні” найбільша кількість студентів відповіла, що дивляться телевізор 1-2 год. Значна частина студентів зовсім не дивляться телевізор. Виявлено незначний відсоток студентів, які дивляться телевізор більше 5 год. “У вихідний день” найбільша кількість студентів відповіла, що дивляться телевізор 1-2 год. та 3-4 год. Є студенти, які дивяться телевізор більше 7 год. Найменша кількість студентів стверджує, що зовсім не дивляться телевізор.

На питання *“Які передачі Ви дивитесь по телевізору?”* (можливо кілька варіантів відповіді) отримано такі відповіді: “новини” відповіли 40% студентів, “музичні програми” – 39% студентів, “художні фільми” – 34% студентів, „розважальні програми” – 45% студентів, „мультфільми” – 39% студентів, „серіали” – 47% студентів, „спорт” – 13% студентів та „все підряд” – 5% студентів. Як видно з результатів, найбільша кількість студентів надає перевагу перегляду серіалів, розважальних програм, новин, музичних програм, мультфільмів. Незначна частині студентів подобаються спортивні передачі. А також виявлено незначну кількість студентів, які дивляться по телевізору все підряд.

На питання *“Яким фільмам надаєте перевагу?”* (можливо кілька варіантів відповіді) було отримано такі відповіді: “комедії” – 76% студентів, “трилери” – 22% студентів, “документальні” – 18% студентів, “мюзикли” – 8% студентів, “детективи” – 19% студентів, “містика” – 43% студентів, “мелодрами” – 39% студентів, “фільми жаху” – 38% студентів, “бойовики” – 22% студентів. Як бачимо, найбільше студенти дивляться по телевізору комедії. А також виявлено велику кількість студентів, які дивляться по телевізору містику, фільми жаху. Зовсім малий відсоток студентів зазначили, що дивляться мюзикли.

На питання *“Чи спостерігали піднесений стан від перегляду телевізійних програм?”* отримано відповіді: “так” – 65% студентів, “ні” – 35% студентів. Як видно з результатів, у більшості студентів спостерігався піднесений стан від перегляду телевізійних програм

На питання *“Чи відмовлялися від харчування та сну заради телевізора?”* було отримано такі відповіді: “так” – 11% студентів, “ні” – 89% студентів. Як бачимо, більша кількість студентів відповіла, що не відмовлялися від харчування та сну заради телевізора.

На питання *“Чи нехтували інтересами рідних, близьких і друзів заради телебачення?”* отримано такі відповіді: “так” – 6% студентів, “ні” – 94% студентів. Як бачимо, незначна частина студентів відповіла, що нехтували інтересами рідних, близьких і друзів заради телебачення.

На питання *“Чи спостерігали роздратованість через те, що хтось або щось не дає змоги користуватись телевізором?”* отримано відповіді: “так” – відповіли 37% студентів, “ні” – 63% студентів. Як видно з результатів, значний відсоток студентів спостерігали роздратованість через те, що хтось або щось не дає змоги користуватись телевізором.

На питання *“Що Вам дає телебачення?”* отримано такі відповіді: відпочинок – 22% студентів, нову та цікаву інформацію – 42% студентів, дізнатися про новини в світі – 13% студентів, згаяти вільний час – 14% студентів, можливість розважитись – 9% студентів. Як бачимо, найбільше студентів отримують від телебачення нову та цікаву інформацію. Значна кількість студентів використовує телебачення для відпочинку. Незначна кількість студентів відповіли, що телебачення дає можливість розважитись.

На питання *“Які у Вас виникають почуття, коли Ви бачите на екрані насильство?”* отримано відповіді: “гнів” – 27% студентів, “відразу” – 11% студентів, “співчуття” – 8% студентів, “негативні почуття” – 18% студентів, “страх” – 5% студентів, “відчуваю на собі” – 3% студентів, “ніяких” – 14% студентів, “байдужість” – 9% студентів, “злість” – 5% студентів. Як видно з відповідей, у більшість студентів насильство на екрані викликає гнів, негативні почуття. Незначна кількість студентів відповіли, що злість. Є певний відсоток студентів, у яких спостерігається байдужість та не викликає ніяких почуттів коли бачать насильство на екрані телевізора. Очевидно, це пов'язано з тим, що після перегляду жорстоких фільмів у більшості молодих людей з нормальною здоровою психікою настає стан так званої „сенсibiliзації”, тобто підвищення чутливості до несправедливості, співчуття до страждань інших. Однак якщо насильство бачити на екрані кожного дня (тим більше, молоді люди часто дивляться телевізор у розслабленому стані, можуть при цьому їсти, пити), то в них за етапом сенсibiliзації розвивається стан „десенсибиляції”, – зниження чутливості. Незначний відсоток студентів відчувають на собі насильство, яке бачать на екрані телевізора.

Отже, виділимо психологічні закономірності та особливості формування свідомості студентської молоді: ейфорія (піднесений стан) від перегляду телевізійних програм; відмова від харчування та сну заради телевізора; багатогодинне просиджування за телевізором; нехтування інтересами рідних, близьких і друзів заради телевізора; роздратованість через те, що хтось або щось не дає змоги користуватись телевізором; негативні почуття.

Висновок. Таким чином, спостереження показують, що захоплення телебаченням звужує час спілкування з однолітками, заняттям спортом, перебуванням на свіжому повітрі, сну, а отже, і зменшує шанси на повноцінний фізичний та розумовий розвиток. Перегляд телепередач призводить до рідшого читання книжок, сімейного спілкування. Інколи члени родини спілкування між собою підмінюють спільним переглядом телепередач. Такий стиль стосунків, звичайно, може знизити гостроту домашніх конфліктів, але водночас він відкидає можливість вирішити проблеми, які виникають шляхом нормальної людської бесіди

Щоб протидіяти негативному впливу телебачення на молодь, слід об'єднати зусилля батьків, громадських організацій, відповідних державних структур. Можливо, варто створювати певні просвітницькі програми, зокрема здійснювати навчання молоді вмінню аналізувати побачене на екрані, зіставляти його з реальним життям, оцінити побачене якомога різноманітніше, дати кілька прочитань одного кадру. Варто також вивчати і використовувати досвід зарубіжних країн. Зокрема у США в шкільну програму введені уроки кінокритики. Над їх розроблянням працювали педколективи провідних університетів, представники релігійних організацій та приватних компаній за сприянням ЮНЕСКО.

Література

1. Допира А.И. Воздействие экранного насилия на подростяющее поколение: история социально-психологических исследований / А. И. Допира // Практична психологія та соціальна робота: Науково-практичний та освітньо-методичний журнал. – №8. – 2000. – С.7-9.
2. Чорна Л. Сучасне телебачення та його вплив на внутрішній світ і поведінку людини / Л. Чорна // Психолог. – 2007. – №16 (256). – С. 22-26.